

A ragadozó folyóiratok definíciója, azonosításának kritériumai

Sasvári Péter¹

Link: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.33547.82725>

Bevezetés

Bár egyesek alternatív terminológiát, elnevezést javasoltak a ragadozó folyóiratokra, mint például **predátor**, **hamis folyóirat**, **megettévesztő folyóirat** és **opportunistá folyóirat**, a ragadozó folyóirat kifejezés kétségtelenül a legelterjedtebb tudományos körökben, és megfelelően jellemzi ezt a visszaélést. A már nyugdíjba vonult Jeffrey Beall könyvtáros még a Coloradói Egyetem alkalmazottjaként alkotta meg ezt a kifejezést azon folyóiratok azonosítására, amelyek a minőségi szakértői értékelői eljárásokat figyelmen kívül hagyva, kizárólag a szerzők által várhatóan fizetendő APC-ken (Article Processing Charge, cikkjelzési díj) keresztül igyekeznek bevételt generálni. Ezek a folyóiratok félrevezető és megettévesztő információkat, illetve kéretlen marketingtartalmakat küldenek a lehetséges publikálóknak. (M. A´ngeles Oviedo-García, 2021)

Ragadozó folyóiratok

A ragadozó folyóiratok globális veszélyt jelentenek a tudományra, mivel aláássák annak integritását, minőségét és hitelességét. Összességében veszélyt jelentenek a társadalom egészére, mert amikor az általuk közzétett cikkek az adatbázisokban indexálásra kerülnek, mint a PubMed esetében is,

„a cikkek globális nyilvánosságot kapnak, és az olvasók, beleértve a betegeket is, megbízhatónak tekintik őket”

anélkül, hogy ezek a cikkek átmentek volna egy elfogadható szerkesztési és szakértői értékelési folyamaton. Cortegiani et al. (2020) megfigyelte, hogy a Scopusban (a publikációs aggályok miatt) megszüntetett folyóiratokat a megszűnésük után is idézik, ami további gondokat jelent. Ráadásul egy ragadozó folyóiratban való publikálás értékes erőforrások: emberi munka és pénz elpazarlásával jár, ahogy Moher et al. (2017) emlékeztet bennünket. Végül pedig a ragadozó folyóiratok fenyegetést jelentenek a tudósokra is, akik veszélyeztethetik karrierjüket és ezen publikációk miatt leértékelhet önéletrajzuk is.

A ragadozó folyóiratok számának riasztó növekedése és a bennük publikált cikkek számának exponenciális növekedése hiábavalóvá tett minden erőfeszítést a fehér- (ellenőrzött folyóiratok) és feketelisták (ragadozó folyóiratok) naprakészen tartására. Ezek a listák nagyon hamar elavulttá és hiányossá válnak, különösen, ha a frissítésükhöz szükséges források szűkösek. Ennek ellenére **a ragadozó folyóiratok azonosítása továbbra is kulcsfontosságú szempont** a minőség és a tudományos integritás megőrzése szempontjából. A valóság azonban az, hogy ez a folyamat korántsem egyszerű, amint arra Aromataris és Stern (2020) pontosan rámutatott, különösen azért, mert

„a ragadozó kiadók továbbfejlesztették, kiegészítették nemkívánatos tevékenységüket, látszólag törvényesnek tűnő műveletekkel”.

Az első kísérlet a ragadozó folyóiratok azonosítására Beall listája volt, bár a lista 2017 januárjától további frissítése megszűnt (Link: <https://bealllist.net/>). Tekintettel arra, hogy a ragadozó folyóiratok listájának naprakészen tartása óriási nehézségekbe ütközik, a számos

¹ Egyetemi docens, Nemzeti Közszerzőgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Közszerzőgálati és Infotechnológiai Tanszék, 1083 Budapest, Ludovika tér 2. E-mail: Sasvari.Peter@uni-nke.hu

terjedelmes ellenőrző lista egyike, például

- a „Think.Check.Submit” ([Link: https://thinkchecksubmit.org/](https://thinkchecksubmit.org/)),
- a List of Predatory Journals (Link: <https://predatoryjournals.com/journals/>)

használata javasolt. Hasonlóképpen, a Cabells fekete- és fehérlistája, amelyeket jelenleg ragadozó folyóiratok és analitika néven emlegetnek <https://blog.cabells.com/2019/03/20/predatoryreport-criteria-v1-1/>. Itt 2019 októberében több mint 12 000 ragadozó folyóiratot soroltak fel <https://blog.cabells.com/2019/10/02/the-journal-blacklist-surpasses-the-12000-journals-listed-mark/>). Bár ez egy fizetős szolgáltatás.

Mindenesetre az **első lépés** a ragadozó folyóiratok azonosítása felé az, hogy egyértelmű definícióval rendelkezünk végleges meghatározásukhoz. A ragadozó folyóiratok **azonosítására vonatkozó kritériumok** és a gyanús tételek listája hosszú:

1. a folyóiratok címei nagyon hasonlóak lehetnek a rangos folyóiratok címeihez;
2. a folyóirat weboldala helyesírási hibákat és megkérdőjelezhető nyelvtani szerkezeteket és/vagy rossz minőségű képeket tartalmazhat;
3. a folyóirat weboldalának nyelvezete hasonlíthat a tudományos szerzőket megcélzó „agresszív eladási stratégiára”;
4. a folyóirat a megadott tudományterületén kívül eső cikkeket is tartalmazhat vagy nagyon széles körű lehet;
5. a cikkek benyújtása kéziratkezelő rendszer helyett e-mailben történhet;
6. a főszerkesztő adott esetben egy másik, jelentősen eltérő tudományterülettel rendelkező folyóirat főszerkesztőjeként is tevékenykedik;
7. a szerkesztőbizottság tagjai túlnyomórészt fejlődő országokból származnak;
8. a publikálási határidők és a gyorsított szakértői értékelési folyamatok irreálisnak tűnhetnek;
9. az APC-k mérsékeltek is lehetnek;
10. az impaktfaktor-mérőszámok, Q-s besorolások ismeretlenek lehetnek;
11. a tudósokat spam e-mailekben invitálhatják tanulmányaik benyújtására;
12. a szabad hozzáférésű megközelítés ellenére a szerzői jogok átruházása kötelező lehet;
13. és végül, a szerkesztőség nem professzionális vagy a folyóirathoz nem kapcsolódó elérhetőségeket adhat meg.

A probléma az, hogy ezek a kritériumok, legfőképp, ha elszigetelten használjuk őket, megkérdőjelezhetőek. Az APC például magasabb lehet, mint 1000 USD (ahogy ez az OMICS esetében is történik (Link: <https://www.omicsonline.org/omics-journals.php>), nincs konkrét felső korlát a fejlődő országokból származó szerkesztőbizottsági tagok számára vonatkozóan, ami megfelelő módnak tekinthető a legitim és a ragadozó folyóiratok megkülönböztetésére, a weboldal tartalma kétesnek tűnik, és a címek elkerülhetetlenül utánozhatók, ha a folyóirat szakterülete nagyon szűk.

Ezért alapvető fontosságú a fogalom meghatározása. A Committee on Publication Ethics (Publikációs Etikai Bizottság, COPE) (2019) tisztázta, hogy a ragadozó kiadói szolgáltatás:

„általában (a folyóiratokban és cikkeken, monográfiákban, könyvekben vagy konferencia-kiadványokban publikált) állítólagosan tudományos tartalmak megtévesztő vagy csalárd módon, a minőségbiztosításra való tekintet nélkül történő rendszeres, nyereségszerzés céljából történő közzétételére utal, [... így] ezek a folyóiratok kizárólag nyereségszerzés céljából léteznek, a publikációs etika vagy integritás iránti bármiféle elkötelezettség nélkül”.

A ragadozó folyóiratok COPE által megfogalmazott definíciója lényegében nem különbözik

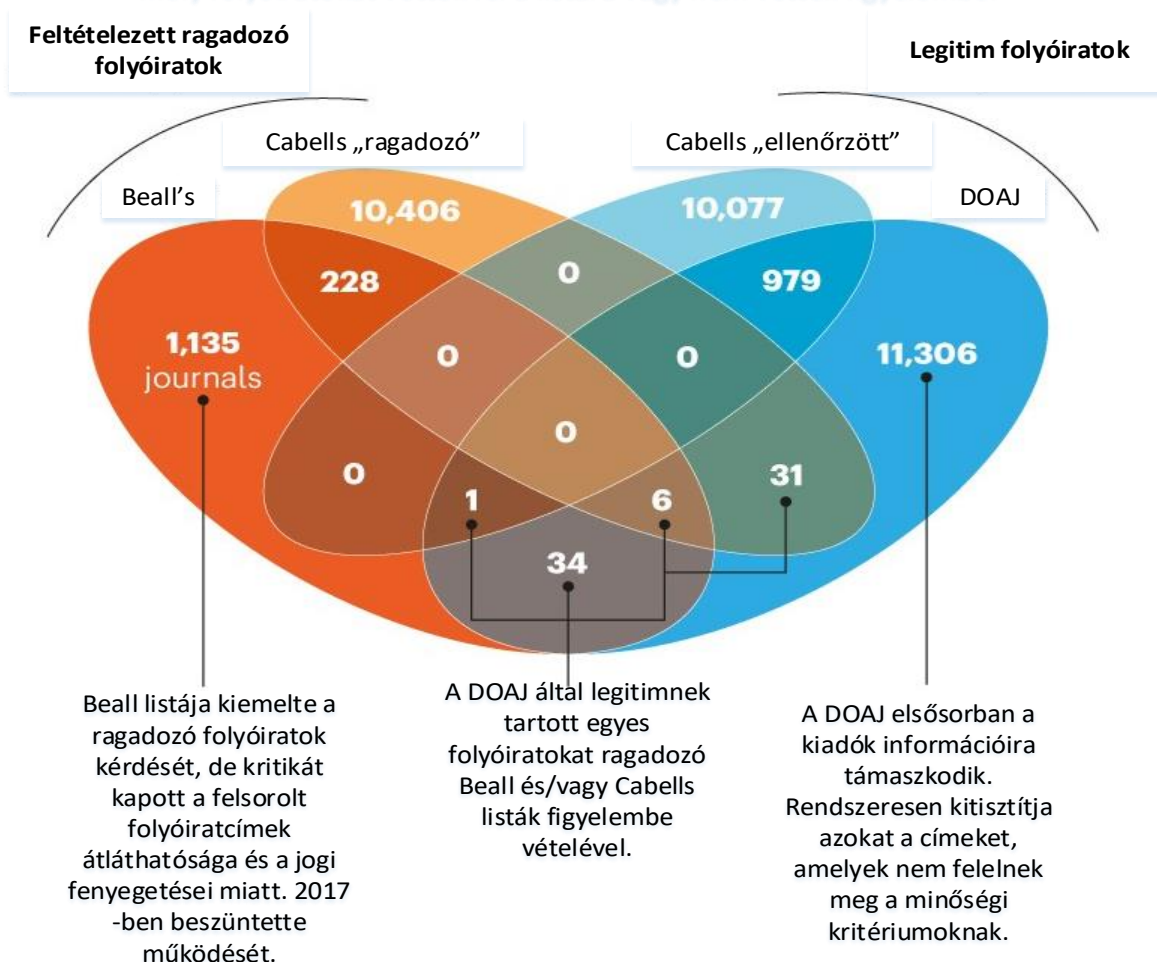
[Grudniewicz et al. \(2019\)](#) meghatározásától:

„a ragadozó folyóiratok és kiadók olyan szervezetek, amelyek az önérdekeket helyezik előtérbe a tudományosság rovására, és amelyekre jellemző a hamis vagy félrevezető tájékoztatás, a legjobb szerkesztési és közzétételi gyakorlatoktól való eltérés, az átláthatóság hiánya és/vagy az agresszív és válogatás nélküli toborzási gyakorlatok alkalmazása”.

Ki kell emelni, hogy a [Grudniewicz et al. \(2019\)](#) által javasolt definíció jelentős előremutató jellege ellenére is, abban a tekintetben, hogy a ragadozó folyóiratok felismerhetőek legyenek (és ne váljunk az áldozatukká), mégis kihagyja a szakértői felülvizsgálat minőségére való kifejezett utalást. A tudományban betöltött fontos szerepe ellenére túlságosan szubjektív szempontnak tekintették – részben azért, mert a folyóirat minőségéhez és a csalárdsághoz hasonlóan ezt is lehetetlen felmérni – ahhoz, hogy objektív definíciót lehessen alkotni róla. Több mint 90 ellenőrzőlista létezik, amelyek segítenek azonosítani a ragadozó folyóiratokat. Ez elsőprő szám a szerzők számára. A listák közül csak három készült kutatási bizonyítékok felhasználásával. A minőségi folyóiratok és a ragadozó folyóiratok fizetős listái azt mutatják, hogy van igény a világos, hiteles útmutatásra. De ezek a listák következetlenek és néha elérhetetlenek. A folyóirat tagsága olyan ügynökségekben, mint a COPE vagy a nyílt hozzáférésű folyóiratok könyvtárában (DOAJ) nem elegendő a minőség garantálásához. Előfordul, hogy a ragadozó folyóiratok megtalálták a módját, hogy felkerüljenek ezekre a listákra.

Nincs lista az összes kritériumhoz

Annak értékelése, hogy melyik folyóirat ragadozó vagy legitim, nem egyértelmű, és a folyóiratcímek mindkét kategóriában megjelenhetnek. Nincs mód arra, hogy megtudjuk, mely folyóiratokat vették fel a listára vagy nem vették figyelembe.

1. ábra: Nincs lista az összes kritériumra [Grudniewicz et al. \(2019\)](#)

Alapvető fontosságú, hogy a kutatók helyesen azonosítsák a ragadozó folyóiratokat annak érdekében, hogy elkerüljék

- **mind a súlyos személyi hátrányokat** (veszélyeztetett hírnév, a kinevezéshez, tudományos fokozat megszerzéséhez szükséges minősítések kizárása, etikátlan publikálásért való felelősségre vonás, az APC-kre pazarolt erőforrások, a jogszerű adatok és kutatási eredmények elvesztése),
- **mind a tudományt érintő következményeket** (a bizonyítékok felhígulása és torzulása a rendszerezett szakirodalmi áttekintésekben, a tudományos hitelesség és integritás romlása, a tudományos karrier doppingolása, a kutatási finanszírozás elvesztése vagy visszatérítési kötelezettsége) (COPE 2019).

Felhasznált irodalom

1. Aromataris, E., and Stern, C. (2020) 'Supporting a Definition of Predatory Publishing', BMC Medicine, 18: 125.
2. Committee on Publication Ethics (2019), Discussion document: Predatory Publishing,

Link:

https://publicationethics.org/files/cope_dd_a4_pred_publishing_nov19_screenaw.pdf

3. Cortegiani, A., Ippolito, M., Ingoglia, G., Manca, A., Cugusi, L., Severin, A., Strinzel, M., Panzarella, V., Campisi, G., Manoj, L., Gregoretti, C., Einav, S., Moher, D., and Giarratano, A. (2020) 'Citations and Metrics of Journals Discontinued from Scopus for Publication Concerns: The GhoS(t)copus Project', *F1000Research*, 9: 415.
4. Grudniewicz, A., Moher, D., Cobey, K. D., Bryson, G. L., Cukier, S., Allen, K., Arden, C., Balcom, L., Barros, T., Berger, M., Buitrago-Ciro, J., Cugusi, L., Donaldson, M. R., Matthias, E., Graham, I. D., Hodgkinson, M., Khan, K. M., Mabizela, M., Manca, A., Milzow, K., Mouton, J., Muchenje, M., Olijhoek, T., Ommaya, A., Patwardhan, B., Poff, D., Proulx, L., Rodger, M., Severin, A., Strinzel, M., Sylos-Labini, M., Tamblyn, R., van Niekerk, M., Wicherts, J.M., Lalu, G. M. (2019) 'Predatory Journals: No Definition, No Defence', *Nature*, 576: 210–2.
5. Moher, D., Shamseer, L., Cobey, K. D., Lalu, M. M., Galipeau, J., Avey, M. T., Ahmadzai, N., Alabousi M., Barbeau, P., Beck, A., Daniel, R., Frank, R., Ghannad, M., Hamel, C., Hersi, M., Hutton, B., Isupov, I., McGrath, T. A., McInnes, M. D. F., Page, M. J., Pratt, M., Pussegoda, K., Shea, B., Srivastava, A., Stevens, A., Thavorn, K., van Katwyk, S., Ward, R., Wolfe, D., Yazdi, F., Yu, A. M., Ziai, H. (2017) 'Stop This Waste of People, Animals and Money', *Nature*, 549: 23–5.
6. M. A´ngeles Oviedo-García (2021) Journal citation reports and the definition of a predatory journal: The case of the Multidisciplinary Digital Publishing Institute (MDPI), *Research Evaluation*, 2021, 1–15, doi: 10.1093/reseval/rvab020